01 / SÖZCÜK • GERÇEK ANLAM • MECAZ ANLAM

Sözcükleri ve anlamı tanıyalım

Sözcük (kelime), bir anlam taşıyan veya cümlede görev yapan ses ya da ses topluluğudur. Sözcüklerle varlıkları, duyguları ve yapılan işleri anlatırız.

5 SÖZCÜK ÖRNEĞİ

tavşan: canlı varlık • **tabure:** nesne • **sevinç:** duygu
koşmak: hareket • **düşünmek:** zihnimizde yaptığımız iş

Gerçek anlam, sözcüğün sözlükteki ilk anlamıdır. **Mecaz anlam**, sözcüğün gerçek anlamından uzaklaşarak kazandığı farklı anlamdır. Hangisi olduğunu anlamak için cümlenin tamamını okuruz.

8 örnek	Gerçek anlam	Mecaz anlam
tatlı	Tatlı bir çilek yedim.	Tatlı sözler söyledi. **Hoşa giden sözler**
ağır	Ağır çantayı taşıdım.	Bana ağır sözler söyledi. **Kırıcı sözler**
parlak	Parlak yıldızı gördüm.	Parlak bir fikir buldu. **Çok iyi bir fikir**
kırmak	Bardağı kırdım.	Arkadaşımın kalbini kırdım. **Onu üzdüm**
yanmak	Ocaktaki odun yandı.	İçim hasretle yandı. **Çok özledim**
sıcak	Sıcak çorbayı içtim.	Bizi sıcak karşıladı. **İçten ve dostça**
sert	Sert taşı elime aldım.	Bana sert davrandı. **Kırıcı ve kaba**
boş	Boş kutuyu kapattım.	Boş sözlere inanma. **Anlamsız sözler**

ANLAMI CÜMLEDEN BUL

“Tatlı söz” derken sözün tadına bakmayız. Sözü **güzel ve hoş** bulduğumuzu anlatırız. Bu yüzden “tatlı” burada mecazdır.

Sorumasyon · Tüm hakları saklıdır. · 2026

02 / KÜÇÜK SÖZCÜKLERİN GÖREVİ

Cümlede anlamı tamamlayalım

“Tek başına anlamı olmayan sözcükler”, tek başına bir varlığı veya işi anlatmaz; **cümlede diğer sözcüklerle anlam kazanır.**

5 örnek	Cümlede görevi
Ekin **ve** Arda, dedeleri **ile** geldi.	ve: bağlar. ile: birlikte olmayı anlatır.
Bulut, pamuk **gibi** beyazdı.	gibi: benzetme yapar.
Ablam **kadar** hızlı yürüdüm.	kadar: karşılaştırma yapar.
Dinlenmek **için** oturdum **çünkü** yoruldum.	için: amaç; çünkü: neden bildirir.
Boyam yoktu **ama** şiir **veya** öykü yazabilirdim.	ama: farklı durum; veya: seçenek bildirir.

AYNI GÖREVİ YAPABİLENLER

ama / fakat / ancak: Karşıt ya da beklenenden farklı bir durumu bağlayabilir. **veya / ya da:** Seçenek bildirir. **de / da:** “Ben de geldim.” cümlesinde katılma anlamı verir ve ayrı yazılır.

Söz dizisini uygun sözcükle tamamlama

Önce bütün cümleyi oku. Neden, zaman ve karşıtlık bildiren ipuçlarını bul. Sözcüğü yerleştirince cümleyi yeniden okuyup anlamını kontrol et.

5 çözümlü örnek	Neden bu sözcük?
Dün teyzemi **aradım**.	“Dün” geçmiş zamanı bildirir.
Susadığım için su **içtim**.	Susamak ile su içmek uyumludur.
Kapıyı çaldım ama kimse **açmadı**.	“Ama” beklenenden farklı bir sonuç getirir.
Müzeye **veya** tiyatroya gidebiliriz.	İki seçenek sunulur.
Fidan büyüsün diye onu **suladım**.	Sulamak fidanın büyümesine yardım eder.

Sorumasyon · Tüm hakları saklıdır. · 2026

03 / SÖZLÜK ANLAMI VE ALFABETİK SIRA

Sözlüğü kullanmayı öğrenelim

Sözlük, sözcüklerin anlamlarını ve doğru yazılışlarını öğrenmemizi sağlar. Bilmediğin sözcüğü önce cümleden tahmin et, sonra sözlükten kontrol et. Cümleye uygun anlamı seç.

SÖZLÜKTE ARAMA YOLU

Sözcüğün **ilk harfine** bak. Aynıysa ikinci, o da aynıysa üçüncü harfe geç. İlk farklı harfte alfabe sırasını kullan.
A B C Ç D E F G Ğ H I İ J K L M N O Ö P R S Ş T U Ü V Y Z

5 sıralama örneği	Nasıl karar verdik?
arı → ceviz → köprü	İlk harfler: a, c, k.
patik → perde → pul	İkinci harfler: a, e, u.
saban → sabır → sabun	İlk üç harf aynı; dördüncü harfler: a, ı, u.
göl → gölge → gölgelik	Başlangıç aynıysa önce biten sözcük öndedir.
çınar → çilek → çorap	İkinci harfler: ı, i, o. I ve İ farklı harflerdir.

Sözcüğün anlamından yararlanalım

5 sözcük	Kısa anlamı ve örnek cümlesi
filiz	Bitkiden çıkan taze sürgün. Saksıda yeni bir **filiz** gördüm.
patika	Dar, küçük yol. Ormandaki **patikadan** yürüdük.
özen	Bir işi dikkat ederek yapma. Resmimi **özenle** boyadım.
tasarruf	Bir şeyi gereksiz yere harcamama. Suyu boşa akıtmayarak **tasarruf** ederiz.
dayanışma	Birbirine destek olma. **Dayanışma** sayesinde işi bitirdik.

Sorumasyon · Tüm hakları saklıdır. · 2026

04 / RESİMLİ SÖZLÜK VE SÖZCÜK-GÖRSEL İLİŞKİSİ

Sözcükleri görsellerle öğrenelim

Resimli sözlükte sözcükler alfabe sırasıyla yer alır; resimler anlamı anlamamıza yardım eder. Bir görseli adlandırırken şekline ve ne işe yaradığına bakarız.

Görsel	5 sözcük	Anlamı
	anahtar	Kilidi açıp kapamaya yarayan araç.
	bardak	İçecek içmekte kullanılan kap.
	çanta	İçinde eşya taşımaya yarayan nesne.
	kitap	Okunmak üzere hazırlanmış, sayfaları bir araya getirilmiş eser.
	saat	Zamanı gösteren araç.

RESİMLİ SÖZLÜĞÜ OKUYALIM

İlk harfler **a, b, ç, k, s** sırasındadır. “Kilidi açan araç” açıklaması **anahtar** görseliyle eşleşir.

Karışık hecelerden sözcüğe

Heceleri sırala, sözcüğü oku ve görselle eşleştir. Harf ekleme veya çıkarma.

5 karışık hece örneği	Doğru sözcük	Hangi görsel?
tar / a / nah	a - nah - tar → anahtar	Kilit açan araç
dak / bar	bar - dak → bardak	İçecek kabı
ta / çan	çan - ta → çanta	Eşya taşıma nesnesi
tap / ki	ki - tap → kitap	Sayfalı eser
at / sa	sa - at → saat	Zamanı gösteren araç

Sorumasyon · Tüm hakları saklıdır. · 2026

05 / ÇAĞRIŞIM VE KAVRAM HARİTASI

Kavramları birbirine bağlayalım

Bir sözcüğün aklımıza başka sözcükler getirmesine **çağrışım** denir. **Kavram haritası**, birbiriyle ilişkili bilgileri kutular ve bağlantılarla düzenleyen şemadır.

Haritayı hazırlarken ana konuyu yaz, alt grupları belirle ve uygun örnekleri yerleştir. Bağlantıları takip ederek genelden örneklere doğru oku.

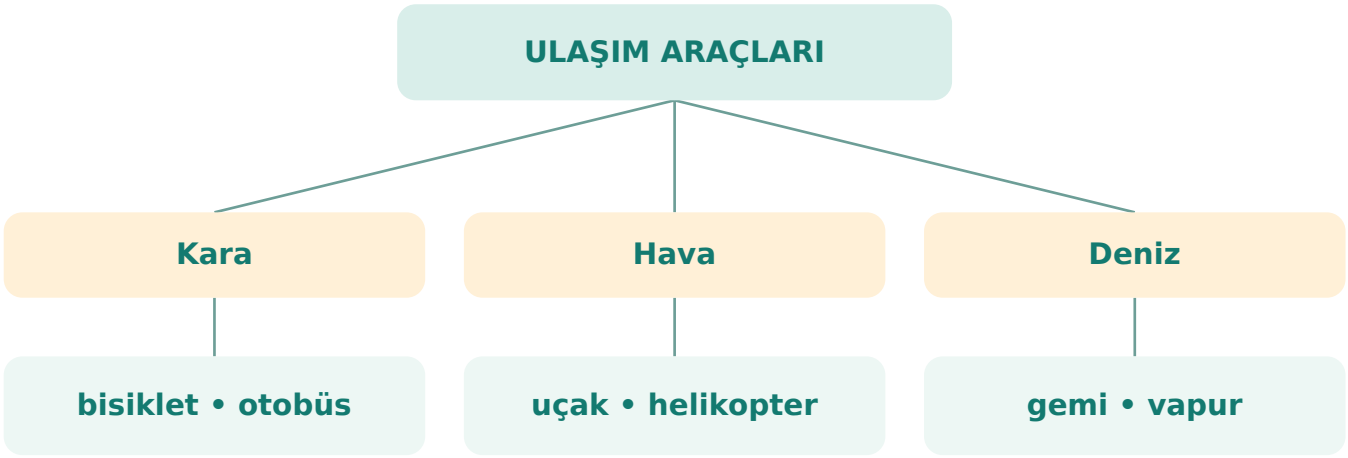

5 çağrışım örneği	Aklımıza gelen ilişkili sözcükler
kütüphane	raf, kitap, okur, sessizlik
fırın	ekmek, hamur, tepsi, sıcaklık
yağmur	bulut, damla, şemsiye, ıslaklık
doğum günü	pasta, mum, kutlama, sevinç
bahçe	fidan, çiçek, toprak, sulama

DUYGUYU DA GÖRSELDEN ANLAYABİLİRİZ

Gülümseyen yüz **mutluluğu**, ağlayan yüz **üzüntüyü**, çatılan kaşlar **kızgınlığı**, açılan gözler **şaşkınlığı**, titreyen bir kişi **korkuyu** anlatabilir. Karar verirken olayın tamamına da bakarız.

HER ÇAĞRIŞIM AYNI DEĞİLDİR

“Doğum günü” birine hediyeyi, başkasına arkadaşlarını hatırlatabilir. Farklı cevaplar olabilir; önemli olan **konuyla bağlantısını açıklayabilmektir**.

Sorumasyon · Tüm hakları saklıdır. · 2026

06 / ANLAMI DEĞİŞTİREN EKLER

Eklerle yeni sözcükler üretelim

Bazı ekler **yeni anlamlı bir sözcük** oluşturur. Oluşan sözcüğe **türemiş sözcük** denir. Ancak her ek yeni sözcük oluşturmaz.

DÖRT EKİ TANIYALIM

-cı / -ci / -cu / -cü (ve -ç'li biçimleri): İş veya uğraş bildirebilir.
-lı / -li / -lu / -lü: Bir şeyin bulunduğunu anlatabilir.
-sız / -siz / -suz / -süz: Bir şeyin bulunmadığını anlatabilir.
-lık / -lik / -luk / -lük: Yer, araç veya durum adı yapabilir.

5 örnek	Yeni sözcüğün anlamı
çiçek + çi → **çiçekçi**	Çiçek yetiştiren veya satan kişi.
süt + lü → **sütlü**	İçinde süt bulunan.
ses + siz → **sessiz**	Ses çıkarmayan veya ses bulunmayan.
kömür + lük → **kömürlük**	Kömür konulan yer.
genç + lik → **gençlik**	Genç olma dönemi veya durumu.

Her ek yeni sözcük yapmaz

Çokluk, bulunma, ayrılma, yönelme ve aitlik ekleri **yeni sözcük türetmez.**

5 karşılaştırma	Ne değişti?
çiçek → çiçekler	Sayı arttı; yine çiçek anlatılıyor.
süt → sütte	Bulunma bildirildi; yine süt anlatılıyor.
ses → sesim	Aitlik bildirildi; yine ses anlatılıyor.
kömür → kömürden	Ayrılma bildirildi; yine kömür anlatılıyor.
genç → gence	Yönelme bildirildi; yine genç kişi anlatılıyor.

HARFLERE DEĞİL, ANLAMA DA BAK

"İnci" sözcüğü -ci eki almış değildir. Benzer harfler bizi yanıltmasın!
çiçek + çi + ler: -çi yeni sözcük yapar, -ler çokluk bildirir.

Sorumasyon · Tüm hakları saklıdır. · 2026

07 / YAZIM VE TÜRKÇE KARŞILIKLAR

Doğru ve anlaşılır yazalım

Sözcüklerin doğru yazılışını **sözlükten veya yazım kılavuzundan** öğreniriz. Türkçe karşılıkları seçerken de cümlenin anlamına uygun olmasına dikkat ederiz.

İKİ TABLO, 15'ER ÖRNEK

Solda: Yanlış yazımları doğru biçimleriyle karşılaştır.
Sağda: Sözcüklerin Türkçe karşılıklarını öğren ve cümlede kullan.

Yanlış yazım	Doğru yazım
kiprik	**kirpik**
kirbit	**kibrit**
yalnış	**yanlış**
herkez	**herkes**
birşey	**bir şey**
herşey	**her şey**
hiç bir	**hiçbir**
yanlız	**yalnız**
şarz	**şarj**
fiat	**fiyat**
makina	**makine**
tiren	**tren**
meyva	**meyve**
eşki	**ekşi**
süpriz	**sürpriz**

Sözcük	Türkçe karşılığı
link	**bağlantı**
online	**çevrim içi**
e-mail	**e-posta**
anons	**duyuru**
spiker	**sunucu**
chat	**sohbet**
exit	**çıkış**
aktif	**etkin**
pasif	**edilgen**
start	**başlama**
finish	**bitiş**
full	**dolu**
selfie	**özçekim**
download	**indirme**
print	**yazdırma**

KONTROL ET, DÜZELT, KULLAN

Yazdığını yavaşça oku. Eksik veya yer değiştirmiş harfleri düzelt. Ayrı ve bitişik yazıma dikkat et. Yeni öğrendiğin Türkçe karşılığı, **anlamına uygun bir cümlede** kullan.

Sorumasyon · Tüm hakları saklıdır. · 2026